

LA PRÀCTICA DEL DRET. ASPECTES PROFESSIONALS

MIQUEL ROCA JUNYENT

[UNIVERSITAT POMPEU FABRA]

Al marge de tota altra consideració, avui exercir com a advocat vol dir, entre altres coses molt prosaiques, llevar-se d'hora, anar a dormir tard, ser metòdic, estudiar els temes, tenir un cert ordre, llegir moltes coses i saber-ne d'altres i, a més, aguantar la impertinència d'un cert percentatge dels teus propis clients.

No obstant això, jo crec que podríem coincidir en un punt: sense sensibilitat jurídica és molt difícil l'exercici del dret. Sóc professor d'una universitat i quan començo les meves classes acostumo sempre a dir que no facin gaire cas del que els diré; al final, el dret, la bona formació jurídica, és tenir una dotzena de conceptes clars. Sóc terriblement contrari, que em perdonin els professors de dret, d'aquests exercicis terribles que fem amb els nostres alumnes per tal que sàpiguen moltes coses que no els serviran per a res.

El que els servirà és tenir el cap ordenat sobre els grans conceptes jurídics i que aquesta ordenació els permeti després fer el que s'haurà de fer, durant tot l'exercici professional, que és estudiar el tema. La diferència entre un especialista i un no especialista és, normalment, de sis a deu hores d'estudi. Diuen: «Aquest és un gran especialista». Doncs bé, al cap de deu hores d'estudi, tu tens una gran possibilitat de ser tan especialista com ell.

Som en una etapa en què el dret és fonamentalment una sèrie de disposicions transitòries. Tenim una societat que canvia a gran velocitat i el que això comporta és que la nostra legislació també canvia molt ràpidament. Quan jo vaig estudiar, tenies una llei de societats anònimes que tenia una vocació de permanència en l'eternitat; ara la canviem cada sis mesos, i fins i tot, aprofitant una llei que tracti dels residus nuclears, pot haver-hi una disposició addicional modificant l'article trenta-tres de la llei de societats anònimes. Si a aquest fenomen, que en podríem dir la gran velocitat de canvi de la legislació, de la norma, hi sumem la gran lentitud a dictar les sentències, de tal manera que la jurisprudència com a font interpretativa del dret fa que quan ens interpretin l'article trenta-tres haurà estat derogat quatre vegades, vol dir que avui fonamentalment el dret és, per part dels advocats, un exercici d'imaginació i de creativitat.

No hi ha cap teoria, no hi ha cap tesi que, ben construïda des del punt de vista del que en diríem els grans valors jurídics, pugui ser contestada. Entre altres raons, insisteixo, perquè la doctrina, avui, ve molt presidida per la notícia de la rapidesa del canvi, i, per tant, es procura fer llibres i articles sobre la llei el dia següent que la llei s'ha publicat i que no hem tingut ni temps de pair-la, ni els advocats d'aplicar-la. Suposo que us passa a tots vosaltres que dius: «Caram aquest tema», a veure, anem a buscar doctrina, i tots els articles publicats sobre el que tu busques normalment són dels quinze dies següents a la publicació de la llei. Ningú no té la paciència d'esperar, perquè, com que després no estaria en vigor aquesta llei, es diu: anem ràpid.

¿Algú de vosaltres ha tingut la immensa sort, jo mai, que el cas que tu tens el trobis reflectit en algun article de doctrina? Sempre he hagut d'aplicar el sentit comú, l'analogia; si es diu això, en aquest cas podria ser que s'apliqués d'aquesta manera o d'aquella altra... La doctrina, en el que són els aspectes normatius més recents, no ens serveix de gaire; la

jurisprudència no ens serveix de gaire més, és a dir, des del punt de vista de la interpretació els jutges fan justícia, no ho poso pas en dubte; el que no fan és doctrina, això segur. La lentitud de les resolucions judicials els allunya de la conflictivitat important de l'ordenament jurídic vigent; en el moment en què surt la sentència això no serveix de res.

L'altre dia, en un assumpte diríem de certa transcendència en el país, es produïa una sentència que tenia un impacte important i podia haver tingut un cost econòmic per a l'administració molt fort i, aleshores, és clar, hi havia una certa alegria en els qui havien guanyat, etc. L'únic que passava és que l'article sobre el qual es pronunciava aquesta sentència era un article que havia estat derogat i substituït per un altre article que establia, a més, determinats efectes retroactius de la legislació. Sense anar més lluny, en el cas de Gescartera, com que això pot costar diners, es crea un fons de garantia d'inversions i es crea l'any 2001 i aleshores diu: «Aquest fons de garantia d'inversions s'aplica des del febrer o el març de 1993.»

Del dret, avui, afortunadament, jo penso que el més apassionant i divertit que tenim és que els advocats podem construir, podem fabricar, podem interpretar i podem aplicar des d'una gran capacitat d'imaginació.

Segona cosa: cada vegada més el dret és influït per la conjuntura i pels mitjans de comunicació, és a dir, per ser clars: el jurat que va fallar i va condemnar aquella senyora de Màlaga, va fer-ho amb independència? No. Va cometre injustícia? No ho sé; però els dies d'abans, tots els editorials de tots els mitjans de comunicació s'havien ja clarament pronunciat en un sentit o un altre, dient: «¿Tindran el coratge, aquests, d'absoldre aquesta senyora?» Això és el que es deia; és a dir, l'ambient avui condiona plenament les resolucions judicials i condiona plenament la nostra actuació com a professionals. Avui, per a un advocat, tan important com el codi civil o la disposició mercantil o la llei de mercat

de valors o el que vosaltres vulgueu, tan important com això és llegir el diari cada dia, cosa que molts advocats no fan i, no fent-ho, fan molts disbarats, perquè és clar, el dret que no té coneixement del que passa en el país és un dret que s'aplicarà malament.

M'agrada explicar l'anècdota que fa un temps van venir al nostre despatx uns senyors estrangers de procedència d'un país asiàtic que volien comprar la Sagrada Família. Jo no em vaig dedicar a estudiar si era un bé de l'Ésglésia... Vaig dir: «No es ven». «Però escolti... és que tenim un dictamen d'un advocat que diu que sí que es ven, bé que es podia comprar...». Els han fet un dictamen, amb tota sinceritat sobrer, perquè al marge de si es pot vendre o no, no està en venda, i prou. Això no està en el mercat, és impossible.

Doncs bé, el qui havia fet aquell dictamen, l'havia fet bé, amb una bona construcció; citava no sé quantes coses, però simplement havia d'haver dit al client: «Això no es ven», i passi-ho bé, s'ha acabat i ja està.

No llegir el diari fa òbviament que el nostre sentit jurídic desconeixi el vessant social del dret i desconeixi la sensibilitat social del dret; no podem separar el dret del moment en què s'aplica. La norma que en l'any 1973 podia dir una cosa, aplicada en l'any 2001 té una lectura diferent. I això és apassionant, però això és preocupant, això és molt preocupant, perquè podria ser que el centre de la justícia se'ns estigui desplaçant. És a dir, avui la resolució judicial més justa deu ser la més irrellevant, la més intranscendent, la del cas petit, perquè si el cas genera una polèmica que és present en els diaris, que no em diguin que tens una plena independència. Tots estem sotmesos a un tipus de pressió mediàtica que avui té una claríssima influència en el món del dret, en el món de l'elaboració del dret.

D'això us en puc dir alguna cosa per una antiga trajectòria, és a dir, normalment grans lleis tenen el seu origen primer en un escàndol polític. De sobte, el legislador

descobreix que és urgentíssim legislar sobre tal cosa quan, prèviament, políticament hi ha hagut un escàndol; llavors tothom descobreix que era molt urgent fer això. D'entrada, això vol dir que el moment d'inici del legislador no coincideix amb el moment que tu creies, sinó amb el moment que mediàticament el tema s'ha posat damunt la taula. Segon, en el contingut, avui Espanya té una pèssima llei de contractes de les administracions públiques, pèssima llei encotillada, arcaica, decimonònica o el que vosaltres vulgueu, és a dir, estem en la societat de la informació, d'Internet, de la informàtica i de no sé quantes coses, i tenim una llei de contractes de les administracions públiques grotesca, que la podrien haver fet funcionaris napoleònics. Per què la tenim així? Perquè un determinat escàndol en el camp de les concessions i adjudicacions, etc., de sobte va fer que el legislador actués amb l'absurda pretensió que per perseguir la corrupció el que s'ha de fer és evitar que hi hagi la possibilitat de ser corrupte. La possibilitat de ser corrupte va implícita en la condició humana, no amb la normativa sinó implícita amb la condició humana, i per tant el que s'ha de fer és perseguir-la, però no establir com a norma la presumpció d'una actuació corrupta. Per tant, tenim la pressió en la motivació del legislador, en el contingut de la norma, i tenim la pressió en l'aplicació del dret. Això ho vivim constantment, estem constantment veient-ho com a advocats. En el món del medi ambient, si un cas surt en el diari té una lectura, si no surt en el diari no passa res, és a dir, avui s'ha desplaçat.

El nostre món professional s'ha complicat. Perquè se'n ha complicat? Perquè la gran obsessió de la modernitat és la seguretat, és a dir, avui una de les qualitats que defineixen la societat de benestar europeu és la recerca obsessiva de la seguretat. La gent vol estar segura, vol tenir la pensió assegurada, vol tenir la feina assegurada. No ho critico, això és una gran virtut de la societat del benestar, vol tenir seguretat en la prestació sanitària, vol tenir seguretat en el

camp de l'ensenyament. És a dir, hi ha una ambició de seguretat, i per això parlem tant del risc. En les societats tercermundistes no parlen del risc, parlen de la fatalitat; el risc és un concepte de benestar, és un concepte d'una societat rica.

Aquesta societat de seguretat, què vol dir? Que constantment ens demanaran molt, als advocats, que assegurem tal cosa. Avui, per exemple, en el món de les grans i no tan grans multinacionals, com que l'exigència de responsabilitat en els seus països d'origen per les actuacions dels administradors són molt fortes, ells no volen fer res que no hi hagi al darrere una opinió legal que ho avaluï. Qualsevol senyor executiu que ve aquí a instal·lar una fàbrica, compra un terreny i diu: «Senyor advocat, em dirà l'opinió si aquí es pot edificar i podré fer...» Cada dia se'ns demanarà més això, se'ns demanarà més que assegurem. I, honestament, haig de dir que cada dia em sento més insegur per a assegurar, cada dia penso que avancem cap a una societat que té precisament aquest aspecte positiu en què jo li puc donar la seguretat en principi, però que en la pràctica ja veurem com es decideix.

Això ens plantejarà un problema molt greu a la professió. Vulguem o no vulguem, el que en diríem la internacionalització se'ns introdueix per tots els costats. Penetra la nostra societat; aquesta s'internacionalitza per tots els seus porus. Cada vegada som més interdependents. I amb la globalització ens arriba també el concepte anglosaxó del dret, que descansa fonamentalment en la jurisprudència. En canvi, en un sistema com el nostre, en què hem descansat molt més en la norma que en la jurisprudència, la interpretació del dret sempre ens permetrà tantes possibles excepcions, i tantes possibles veus, i tantes possibles conclusions, que la seguretat serà molt més difícil de garantir.

Ens trobarem en un món molt globalitzat, amb dos sistemes jurídics, el nostre i el sistema jurídic anglosaxó, que conviuen

molt malament; i hi ha una acusada tendència que sigui el sistema jurídic anglosaxó el que en definitiva se'ns imposi. En teniu un exemple molt pràctic en tot el tema que fa referència a la legislació comunitària. A Europa es legisla en cinc llengües diferents i totes elles són oficials. No hi ha una traducció o una versió única oficial. Llavors amb què ens trobem? Que la terminologia jurídica emprada en la legislació en anglès tendeix, per raó de fet i de pes, a imposar-se després, i utilitza terminologies que tenen sentit jurídic diferent. És el cas, per exemple, de l'autoritat de certificació digital. L'autoritat és un concepte anglosaxó que no vol dir autoritat pública; l'*authority* anglesa vol dir una altra cosa que la que representa aquí. De sobte, també ens ha desaparegut tota la doctrina en el camp administratiu, en dret comunitari s'han acabat pràcticament les concessions i estem substituint les concessions per autoritzacions, amb l'única diferència que l'autorització, per entendre'ns, no estava arrelada en el dret espanyol. En canvi, en el dret anglès sempre ha existit el concepte d'autorització. I ara ens trobem que quan diem: «Escolti, tinc una autorització, quin dret m'empara?», es diu: «Li aplicarem per analogia el de les concessions.» Aquest és un problema, i això ho serà molt més d'aquí a un temps.

Aquest és el debat que hauríem de fer a les nostres universitats i a les nostres facultats de dret: el dels grans conceptes, el de la comprensió del fenomen del que representa l'ordenació jurídica en un món canviant, en un món que s'europaïtza, en un món en què el poderpolític i el poder judicial es desplacen, i es desplacen cap al món dels centres mediàtics. Òbviament, això vol dir que vaig a concloure per on havia començat: el dret és apassionant, no hi ha res tan apassionant com ordenar la societat.

Nosaltres tenim aquesta gran funció d'ordenar la convivència, la convivència entre els particulars, la convivència entre els particulars i les administracions.

Som en un escenari de canvi, que ens obligarà a canviar molt a tots nosaltres. Normalment, quan estem dient això, tothom està pensant si haurèm d'introduir la informàtica; jo crec que el canvi més important és el canvi psicològic. El dret per si sol no ens garantirà res; el dret necessitarà complementar-se amb altres disciplines, conviure amb altres disciplines, comprendre altres disciplines. Qui ens havia de dir, als advocats, que allò que nosaltres teníem amb un cert menyspreu, la comptabilitat, ara és bàsica, és a dir, no podem assessorar en dret mercantil sense tenir quatre conceptes clars. Jo, encara, com que sóc un reincorporat a la vida professional, dissimulo i vaig a reunions en què somric quan diuen conceptes comptables que veig que tots els meus companys saben o sembla que saben, i jo no en tinc ni idea. La comptabilitat passa a ser avui un engranatge fonamental d'una bona aplicació del dret, i passa a ser un engranatge fonamental de moltíssimes coses en el camp de les aplicacions informàtiques, en el camp de la seguretat jurídica, que molt sovint té molt a veure amb els temes econòmics.

Hauríem de començar a ser nosaltres mateixos els qui definíssim una nova carrera de dret. El dret de l'any 2001 no pot ser que s'assembli tant als primers cursos de dret que es devien fer a Salamanca fa uns centenars d'anys; això no pot ser. Nosaltres hauríem de ser els protagonistes, com a advocats, de forçar claríssimament un canvi en el que ha de ser el coneixement del dret per part dels alumnes de les facultats i dels advocats joves, perquè si no els estem fent una mala jugada. Hauríem de fer l'esforç de fer entendre que avui la carrera de dret és una carrera que és un títol habilitant però que hem d'imputar-hi molts altres i diversos coneixements que no són exactament conèixer la llei de propietat intel·lectual de memòria.

L'únic que he fet important a la meua carrera de dret va ser el primer curs. El dret romà, la filosofia del dret, la història del dret i el dret polític; tot el que sé del dret em ve d'aquí. El

dret civil, sí, també, però perquè m'encaixava amb unes grans classes de dret romà que ens va fer l'Àngel Latorre, que era un gran catedràtic, i em va ensenyar que després el dret civil encaixava amb allò.

Per què fem classes sobre la llei del mercat de valors? Però si ens la canviaran cada dia! Que els ensenyin que hi ha una cosa que es diu borsa, i punt. En canvi, en universitats identificades com a molt del país, el Dret Públic Català és un crèdit voluntari; pots sortir i acabar la carrera de dret a Catalunya sense saber què és el Parlament Català. Doncs no hi haurà un advocat bo, ni que vingui d'una firma multinacional instal·lada a Barcelona, si no fa el curset accelerat per a saber què és això de la Generalitat i què és el Parlament i com funciona. Això són els grans fonaments, els grans conceptes, les grans bases.

Aquest és el meu dret, la vida del dret que m'apassiona. Jo he estat tota la vida un advocat, m'he dedicat a advocat de particulars i a advocat públic i m'ho passo molt bé, però també reconeixeu-me que no sempre t'ho passes bé, que tens moltes enrabiades, que és una professió amb totes les servituds i tots els costos de qualsevol professió.

Sr. Just Palma, Sr. Miquel Roca, Sr. Enric Castellnou.

COL·LOQUI

Dídac Ramírez: Vostè ha posat en qüestió tot el pla d'estudis. Jo no sóc de Dret, sóc d'Econòmiques. Sobre el que ha dit de la comptabilitat, hi estic completament d'acord: aquest matí en parlava en Pompeu Casanovas. Però, tornant al pla d'estudis, per a mi aquestes declaracions que diuen que tot el que vaig estudiar va ser una pèrdua de temps... Això ho diu tot professional que ja és un gran professional. Preguntes per què es fa estudiar de memòria. Vas haver d'aprendre de memòria tot el codi penal: tanta pèrdua de temps va ser allò? Què hauria passat si només haguessis fet Primer de Dret?

Miquel Roca: Té tota la raó. En una intervenció com aquesta un té un punt de contundència que no és correcte. Però dic: avui, en una societat de la comunicació, si el que sé no ho sé explicar, no em serveix de res. I estem fabricant llicenciats que, pel que sigui, no saben escriure ni parlar. I ja no parlo solament dels advocats; vull dir també, posem per cas, els metges o els arquitectes. Això és una estafa: que els alumnes no sàpiguen escriure és una estafa. I no és cert que abans també passés i, a més, en tot cas, no era una societat de la comunicació com aquesta. Segur: els metges, advocats... pertanyem a un món en què tan important com el que sabem és que hem de tenir capacitat de dirigir un equip, convèncer, pensar pautes... I molt més un economista! Per tant, a aquests professionals els hem d'ensenyar què és la vida professional. Les enquestes demostren que els nostres professionals es col·loquen tot seguit: quants, al cap de cinc anys, continuen amb la seva professió i quants han passat a fer de caps de venda d'una empresa o el que sigui? I d'on ve el fracàs? Els plans d'estudi no són sensats. No té sentit que el professional del dret no tingui coneixements d'economia, de comptabilitat..., i que la formació professional no els digui: has d'aprendre a parlar, hauràs de parlar, d'escriure, de sintetitzar, de diagnosticar... Si no ho ajudem a fer és que la universitat no compleix. Els qui siguem advocats, si quan anem d'apel·lats i intervenim el jutge s'avorreix, la culpa d'això és de la universitat que no prepara bé. I sí: segur que el batxillerat ja hi hauria de preparar. Però no ho estem fent. Ens fem un tip de dir: s'han de saber llengües! Hem fet de la llengua una carrera, però

s'hauria de treballar en cada carrera! No ho fem bé: enganyem. I l'última: el que heredit és certament una *boutade*, però volia dir això: de cada 10 alumnes potser només 2 llegeixen el diari cada dia. Els hem de dir: no seràs bon advocat si no llegeixes el diari cada dia. Cal conèixer el món en què es viu! Avui per a nosaltres existeix tot un dret emergent —agència de protecció de dades, etc.— que conforma quelcom que sols és comprensible en la mesura que llegeixis el diari, perquè llavors entendreàs el sentit que té, per exemple, la defensa de la privacitat en una societat que la vulnera cada dia.

Ignasi Roviró: Ha dit una cosa que lliga amb la lliçó del matí de l'Encarna Roca. Està en connexió amb aquest tema del fracàs de l'educació. Tenim els millors alumnes i els pitjors, i tenim els millors professors i els pitjors: però també cal dir que l'administració ha fracassat. Fem un homogeni amb els alumnes, i no els sabem educar. Aquest xicot que l'anem tirant endavant encara que suspengui i li acabem donant un títol, no és culpable ell sol! Tenim un ordenament jurídic general que no sap educar els joves.

Miquel Roca: Hi estic bàsicament d'acord, però no del tot. La culpa, sí, és de l'administració. Però el món de la universitat també hi ha col·laborat. Quants professors estan disposats a fer l'«harakiri» amb la seva assignatura? Tots els sectors —com ara el tèxtil— han tingut plans de reestructuració, tots menys la universitat. També hi ha, doncs, una falla nostra: falta de coratge emparats en la resposta gremial. Per exemple, s'acaba de fer pública una enquesta en el món de l'ensenyament passada a pares, professors i alumnes, amb un total de 12.000 enquestats. Els més sensats, els alumnes: diuen que la culpa del fracàs és d'ells mateixos, que no han estudiat prou. Pares i professors, en canvi, tendeixen a donar la culpa als altres... Tots hem participat de l'«anar fent». I ara ens ha passat una cosa molt greu: hi ha una superproducció de titulats del dret que sabem que molts d'ells no trobaran sortida professional. I això és una gran injustícia. A l'escola ens hauria de preocupar. La universitat s'ha convertit en allò que retarda la situació d'atur: tots els estudiants fan noves diplomatures, màsters, etc.; els alumnes acaben tenint grans currículums i tots estem molt contents. Però això no és seriós: hauríem de fer una revisió en

profunditat de tot això perquè som corresponsables d'una situació d'engany, tots en som còmplices.

Públic: Sobre el que ha dit, cal recordar igualment el que trobem els advocats quan anem als jutjats. Hi ha també molts jutges que no llegeixen els diaris. I algun jutge argumenta d'aquesta manera: jo no llegeixo, perquè com que haig de ser independent no vull ser influït per la premsa. Els advocats xoquem amb l'element humà i amb l'element material dels jutjats. Què en pensa?

Miquel Roca: La justícia és humana i els jutges ens ho posen de manifest cada matí. La justícia mai no ha estat a l'Estat Espanyol una prioritat. Segur: no és excusa que els efectes de les reformes tardin deu anys, perquè això és no fer mai res. Comencem per canviar lleis processuals, però el que cal en veritat són molts més diners aplicats a la justícia. El concepte de seguretat jurídica, tan important en la nostra societat, demana una forta inversió. A Barcelona el 65% de les sentències de primera instància són revocades. Això vol dir que hi ha qui li revoquen el 90% de les sentències: és que no passa res? Que l'Audiència ho corregeixi no és cap consol. Ningú no opera res en aquest terreny. Puc predicar la inamobilitat dels jutges amb arguments polítics i filosòfics, però per incompetència sí que haurien de poder ser moguts! Hem portat un principi constitucional al marge del sentit de la llei. Històricament són inamobibles davant el rei, no davant la incompetència! Els jutges diuen que els jurats populars ho fan malament: sí, i els jutges també! Això no és cap argument contra els jurats populars. Ningú no discuteix que tenim una crisi de l'administració de justícia, però ningú no fa res. Hem fet lleis processuals, però les bases del procediment judicial no les hem resoltes.

Josep Ylla: Primer de tot, un comentari sobre la lliçó de l'Encarna Roca, de qui lamento que ara no hi sigui per a poder respondre'm. En l'última intervenció ha dit que la Unió Europea és una amenaça per a la identitat catalana. Després ho ha matisat explicant que ja l'Almirall deia que trobava bé el dret comercial encara que fos l'espanyol. Avui Europa s'ha convertit en un problema, ha dit l'Encarna. Però aquest antieuropeisme no és bo. Europa porta problemes, però en resol molts més. Ho veu així?

Miquel Roca: Totalment d'acord. Però el meu europeisme no em pot fer deixar de dir que la construcció d'Europa porta problemes. Jo no crec que calgui un dret homogeni; però no per pèrdua d'identitat, sinó per eficàcia. Per a ser acceptat, el dret ha de ser comprès per la societat, i en part fins i tot ha de ser creat per la societat. La societat accepta molt millor allò que comprèn. Trencar l'arrelament social del dret és una barbaritat. A Europa el pluralisme jurídic també ha d'existir. Homogeneïtzar el dret és tan absurd com homogeneïtzar cultures o identitats. És molt important que el dret estigui arrelat. Per això defenso tant la figura del notari. El notari és molt important, perquè dóna seguretat. El dret ha d'assegurar que el ciutadà no pateixi: mentre la gent no confii en un ordinador, la figura del notari continuarà essent necessària.

Antoni Bosch: Tot el que ha dit m'ha semblat interessant. Però hi ha una cosa que em sembla nuclear: l'origen de la professió en l'ordenació del caos. Ordenar el caos és crear un cosmos. Les tradicions romàntiques que parlen de l'hermenèutica diuen que els dos punts clau per a prendre cura de l'ordre són els intèrprets de la llei i els de l'escriptura. Cal, doncs, fer l'esforç de saber llegir i de saber escriure, perquè sense això no hi ha ordre. La professió del dret es fonamenta en la narració. El testimoni reconstrueix en la narració, i els jutges jutgen entre narracions. Això és el que ordena el caos i, per tant, saber narrar és fonamental. Doncs bé, és cert que això no ho dóna una facultat de dret, sinó que requereix una formació molt més a fons. De fet, en tot àmbit humà llegir i escriure és fonamental, i és veritat que la cosa ara no rutlla: tenim al davant, doncs, una feina importantíssima a fer, la de pensar i realitzar una tasca educativa prèvia a l'especialització dels estudis, i pensar també, sobretot, l'acte social de la interpretació.

Per la resta, en el que vostè deia hi veig també una paradoxa. Vostè diu que cal llegir els diaris, però alhora admet que els diaris són creadors d'opinió i, doncs, que poden influir sobre l'exercici de l'administració de justícia. Aquí jo hi veig un cercle viciós.

Miquel Roca: Li recomano *La funció revolucionària del dret*, d'un ministre de Lenin. El dret crea, constitueix la societat. Nosaltres no estem en això perquè no som els legisladors, però sí que és cert que l'advocat ha de saber que està creant societat i construint en

funció d'un model. Recordo un advocat laboralista famós, revolucionari; el vaig trobar deprimat, i em deia: «Els sindicats em diuen que faran una vaga i aniran a magistratura... però això és acceptar el sistema!» Quan fem un contracte, per simple que sigui —com el de l'arrendament—, estem construint un ordre. Això és molt important que els alumnes ho sàpiguen: però els plans d'estudi no ho expliquen.

Segon punt: té raó. Cal afegir: llegir diaris... i no creure-se'ls. Es llegeixen els diaris per saber de què es parla, però cal ser crític, reflexionar, interpretar. Jo he fet alguna classe simplement llegint els diaris. Els demano què en pensem. Ens paguen, no per llegir, sinó per pensar. Hi ha, a més, una funció didàctica de l'advocat: el client ha de saber per què es fa cada cosa: igual que quan vas a cal metge!

Joan-Lluís Pérez Francesch: Havia de comentar força coses, però gairebé ha sortit tot. Tanmateix voldria comentar això: a part del llegir diaris, caldria que els juristes i els professors llegissin llibres. Tot va tan de pressa que no trobem temps per a llegir. Hem substituït l'important per l'urgent. Ho dic perquè crec que és important tenir una cultura humanística, una visió global del món, sense la qual el jurista esdevé una mena de tecnòcrata. Seria interessant posar de manifest que l'estudi del dret no es pot deslligar d'una reflexió humanística. Hem perdut les referències a les cosmovisions, no tenim un sentit global: pensem que tot va malament, no entenem per què...

Com gestionar el dret en una societat de masses? Fa l'efecte que sobren advocats, que sobra dret, que sobren persones, que sobren alumnes, que sobren plets... i fins que sobren tots plegats perquè ja no sabem què estem fent... No voldria ser mal entès. Penso que vivim en la ressaca de la generació «progre» que ho va voler canviar tot i no va canviar res. Contra la hipercrítica estèril d'aquella generació, jo crec que estem en una situació bona, i que hem de ser optimistes. Crec, doncs, que ens hem de treure de sobre els prejudicis d'aquesta generació «progre»...

Miquel Roca: No crec que sobri ningú ni res. Però sí que tot és diferent. És una societat que evoluciona amb una gran rapidesa. Farem bé de donar al canvi el temps que necessita, però seria inútil

resistir-se al canvi. La globalització és un fet. Podem discutir el sentit que agafa, però no podem negar el fet. En un viatge al Marroc, de nit, en una carretera, vam veure que hi havia uns habitacles petits, il·luminats per uns humils llums de querosè. Doncs bé, un nano havia enxufat una tele en un pal elèctric, i estaven tots plegats mirant... «Dallas»! Això és la globalització: veure «Dallas» en un poble del Marroc que no té llum!

Cal, això sí, atemperar la velocitat del canvi. És un problema gairebé fisiològic: ho hem de païr. No hi ha cap professió al marge del canvi. Els països que progressen són els que intueixen millor quina és la bona direcció del canvi. Cal canviar bé, a temps, en el moment oportú i en la bona direcció. Una anècdota per a il·lustrar-ho. Jo escrivia a mà els discursos parlamentaris: ho donava a una secretària que ho passava a màquina, m'ho tornava, jo ho refeïa, li ho tornava a donar, m'ho tornava a passar, jo ho tornava a corregir, i així fins que quedava el discurs ben acabat. Això avui és impensable. El canvi ens afecta mortalment! Per això és segur que el dret serà diferent. Hem de ser "proactius", generar mentalitats de canvi en el dret. Així, per exemple, encara defensem demagògicament l'oralitat dels processos quan l'oralitat està desapareixent. Els magistrats no volen vistes orals. El valor de la comunicació i dels convenis hi juga molt...

Xavier Roviró: No faig cap pregunta sinó un comentari. Vinc del món de la cultura popular, on el dret està molt reflectit. Vet aquí dues dites populars que parlen del dret: «una bona avinença val més que una sentència», i «als amics favors, als contraris justícia»...

Miquel Roca: Ja ho entenc. Intentaré en tot cas lluitar-hi: la justícia ha de ser per a tothom.

Manel Canals: Una qüestió doble. S'ha definit com a advocat, ens ha parlat de la pràctica del dret, i ha definit la professió com a activitat ordenadora de la convivència. Això té una dimensió política: com veu endreçar la convivència des de la política? I segona pregunta: què pensa de l'intent de legislar sobre el terrorisme internacional: és factible o no?

Miquel Roca: Primera pregunta: home, sí. En la meua activitat política he fet d'«endreçador» com a legislador: he tingut una

immensa sort. Segurament ara és més avorrit, perquè no es fa una constitució cada dia. Ara, construir la democràcia és bastant fàcil: el que és difícil és elaborar les normes concretes que ho realitzen.

Segona pregunta: és un procés que tindrà moltes dificultats, però és bo que ens ho plantejem. Planteja molts problemes de sobirania i de dignitat. Per què s'ha de prejutjar que «jo» no perseguiré els «meus» terroristes i que cal instituir un tribunal internacional? Considerem, per exemple el cas Pinochet. Hi havia una falla de principi: el país que no ha perseguit els seus dictadors, pot perseguir dictadors d'altres països? Hi ha un punt de feblesa jurídica, en això. Per tant, el desig d'un tribunal penal internacional és bo. Ara, després de l'Onze de Setembre, hi haurà un enfortiment de les Nacions Unides després d'un llarg període de declivi...

Sobre això de la lluita contra el terrorisme, els americans estan fent una cosa molt intel·ligent: l'OTAN és tan sols *un* aliat *més*, de manera que el conflicte no pot ser entès com el xoc d'Occident contra la resta del món. Aquesta mateixa estratègia dificulta que el Tribunal Penal Internacional tingui la seva seu a Brussel·les. Tot plegat és difícil, però és bo que es plantegi: el compromís dels estats de lluitar des d'un dret el terrorisme internacional és bo. Però hi haurà una gran divisió sobre com es tipifica el terrorisme internacional: el tema és molt complex.

Jordi Sales: Voldria reflexionar sobre el fet del canvi d'estudis a la universitat. Ens passem tota la vida canviant-los, i ara ens trobem amb una reforma educativa que necessita més diners que els que es donen. Vull reflexionar sobre dos fets. Primer. Està escolaritzada tota la població però no gastem en ensenyants. Fem una cosa que la universitat no ha fet mai: desatenem el mestre. Recordo quan a la Universitat de Barcelona i havia un Àngel Latorre a primer curs fent dretromà o un José Maria Valverde... Això és l'excel·lència de l'educació, i em temo que es dona cada cop menys. Cal, doncs, que els polítics demanin als pares i a la societat en general que respectin els mestres dels seus fills.

I segon. El discurs de la facilitat, que menysté allò que s'havia memoritzat, cal corregir-lo. En canvi, això que deia, que feia i refeia molts cops els discursos, treballosament, fins que els trobava prou satisfactoris, és una cosa que hauria d'explicar molt sovint: per

desfer precisament el prejudici de la facilitat. Els bons juristes s'han format amb molt de treball, fent de passants i amb molt esforç. Si no ho expliquem, ho tindrem tot molt quantificat, però ens deixarem perdre la gran bondat de la mimesi d'un home important que tenim al davant. Cal contribuir al canvi de to per a dignificar la figura del mestre.

Si fem memòria recordarem que el debat sobre l'ensenyament va servir al nostre país de combat ideològic, i que malauradament en aquest combat es va trencar la figura del mestre: sense respecte, l'ensenyament es trenca.

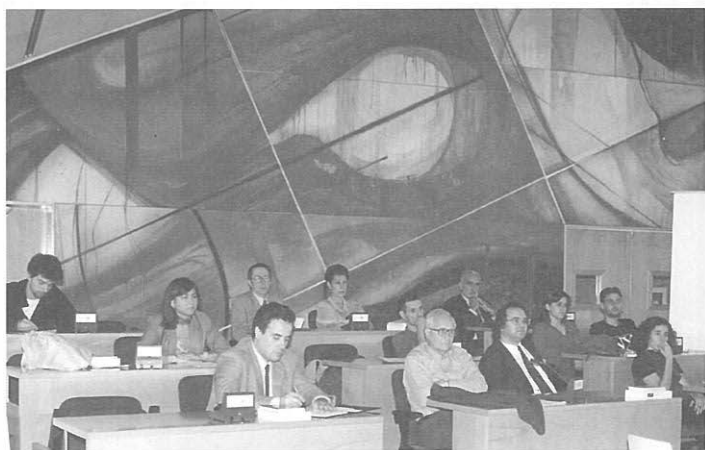
Miquel Roca: D'acord, però no ens hauria de fer por canviar sovint de plans d'estudis en una societat que canvia molt les lleis. L'autonomia universitària consisteix en el fet que cada universitat pugui fer el seu pla d'estudis. Hem d'adaptar els plans d'estudis als canvis que la societat produeix. Segon. Més diners per a l'ensenyament? Sí. Però cal reconèixer que n'hi hem posat molts. Hem posat l'accent en la infraestructura, quan caldria invertir en la qualitat. Tercer punt. Que els pares respectin els mestres: totalment d'acord. Estem fent una societat tova en un punt: els pares tenen un gran concepte dels seus fills, sempre hi ha un professor que té mania al nen... Per fi: és veritat que ha desaparegut l'ensenyament de les figures, però tenim un bon professorat...

Per últim, m'acomio amb una cosa amarga: la institució del passant s'ha acabat, i això és bo. No podem associar l'aprenentatge a la gratuïtat. Els advocats joves no demanen cobrar molt o poc, sinó que el seu esforç tingui un sentit i valgui la pena, amb una promoció possible. Això és un compromís que una professió madura ha de garantir. Ja no pot valer el model d'abans: han de saber que el seu esforç pot rendir. Formo part d'una generació que vam ser passants, però sabíem que al darrere hi havia una possibilitat de promoció; ara molts nois no ho saben. Molts joves tenen un futur molt incert, i hi hem de donar resposta. És un repte que la professió té establert i s'ha de respondre.

Cloenda dels Col·loquis:

*Dr. Josep Monserrat, Dr. Dídac Ramírez, Sr. Enric Castellnou,
Dr. Jordi Sales, Dr. Ignasi Roviró.*

Imatges dels Col·loquis.